

The article is devoted to the creation culture of book as an important factor in contemporary plastic art. Indeed the concept of "book art" covers big area of belles-lettres and professional publishing; any publication is a specific spatial system with its own laws of internal organization. It is traced the process of development of the Ukrainian graphic art of the 12th century in general and in specific art events and artistic works, which is characterized with constant interaction of international and national, general and specific, modern and traditional. The development of the new graphic art was especially influenced by revaluation of aesthetic qualities of national art.

Key words: *research, illustration, culture, images, book art, professional publishing, national traditions, aesthetics.*

УДК 78.04 (477)

Зінська Т В.,

доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат мистецтвознавства

МУЗИЧНІ КОНКУРСИ ТА ФЕСТИВАЛІ В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОЕКТУВАННЯ В УКРАЇНІ КІНЦЯ ХХ — ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті розглядаються особливості функціонування та розвитку музичного конкурсно-фестивального руху в контексті його соціокультурного впливу в умовах розбудови України часів незалежності. Дані заходи у сфері академічного музичного мистецтва розглядаються з позицій соціокультурного проектування та мистецької актуальності в умовах сьогодення.

Ключові слова: музично-виконавське мистецтво, мистецький проект, музичний конкурс, музичний фестиваль, соціокультурне проектування.

У музично-виконавському мистецтві України протягом останніх десятиріч відбувається об'єктивний процес зміни поколінь, розвиваються нові мистецькі напрямки, підвищується роль творчої молоді у громадському та політичному житті країни. Розвиток галузі культури неможливий без активного залучення креативної молоді до творчого процесу, без реалізації творчих проєктів у всіх напрямках мистецтва. Як в країні, так і за її кордоном втілюються окремі яскраві мистецькі проєкти українських митців, які підвищують загальний іміджевий рівень України, сприяють її належній презентації за кордоном.

Соціодинамічні процеси в музичній культурі, зворотні зв'язки між тими, хто творить, виконує, та тими, хто сприймає різні види музичного мистецтва у функціонуванні комунікативної системи, виявляють унікальність музичного мистецтва як явища соціокультурного простору. Актуальність питання підсилюється тим, що в сучасних умовах музика, здебільшого, стає своєрідним шоу, продуктом масового споживання. Набуває більшої актуальності поєднання різних музичних стилів та жанрів, полістилістика, стираються кордони між «високим мистецтвом» та кітчем. Така ситуація розкриває новий культурний простір, позначений регіоналізацією та децентралізацією. Сучасні мистецькі акції все більше орієнтуються на прем'єрне виконання, нові пошуки напрямів і відтак представляють постмодерно-полістилістичний, демократичний стиль сучасного музичного мистецтва. Успішна активізація в Україні музичних проєктів, зокрема різноманітних фестивалів, концертів, музичних конкурсів та олімпіад спонукає до вивчення особливостей їх організації та функціонування.

У науковій літературі вже є дослідження стосовно сучасних проєктів у сфері академічного музичного мистецтва. Зокрема, окремі аспекти даної проблематики висвітлені в працях таких науковців, як О. Дячкова, К. Жигульський, С. Зуєв, О. Зінкевич, К. Давидовський, Д. Зубенко, К. Резнікова, І. Сікорська, А. Пискач, М. Швед та інші. Однак залишається недостатньо висвітленим комплексне уявлення про сучасний стан функціонування мистецьких проєктів та їх значення в контексті соціокультурного впливу.

Популяризація української класичної та сучасної академічної музики вимагає нової політики в організації музичних проєктів. Успішне розв'язання цієї проблеми великою мірою залежить від державного фінансування та законодавства, від спонсорських організацій та продюсерських центрів, від музикантів та музичних колективів, від усвідомлення ними, що саме твори українських композиторів мають стати основою їх репертуару, а популяризація академічного мистецтва є певним засобом як розвитку професійного музичного виконавства, так і підвищення рівня музично-естетичної культури в цілому.

Концерт класичної музики, музичний конкурс чи фестиваль, узагальнюючи «мистецький проєкт» тощо, може бути визначений як соціокультурний, якщо відповідає таким характеристикам: 1) творча ідея заходу відповідає критеріям суспільного інтересу, організаційної команди, особистим потребам виконавців, враховує часові межі реалізації; 2) збирання інформації для проєкування заходу є вільним, тобто проєкування може здійснюватися на основі інформаційного аналізу аналогічних проєктів; 3) добір засобів проєкування здійснюється на основі набутої інформації, сформульованих завдань та головної мети проєкту; використовуються як апробовані життям методи, так і принципово нові ідеї; 4) розроблення концепції музичного проєкту відповідає формулюванню тих завдань, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети; 5) проєктне рішення як проведення мистецької акції постає завершальною стадією проєкування, тобто коли вибрані програма дій, засоби досягнення поставленої мети з урахуванням певних умов [2, 47].

Для втілення в життя такого проєкту в сучасних умовах має бути суттєво посилена фінансова підтримка сфери культури з боку держави шляхом створення умов для залучення інвестицій. Потребує постійного вдосконалення і сам механізм фінансової підтримки соціокультурного проєкування. Актуальним є питання щодо організації спеціалізованих установ, які створюються в галузі культури і мистецтв. Як зазначив директор мистецького проєкту Міжнародного конкурсу піаністів пам'яті В. Горовиця Ю. Зільберман, «велику роль грає той факт, що у нас досі недостатньо музичних агентств, імпресарію, які можуть організовувати концерти академічної музики. Тільки коли сформується цей ринок,

і люди розуміють, що тут теж існують елементарні закони організації концертів, тоді щось почне змінюватись в їх психології» [1, 25]. Таким чином, насамперед потребує вдосконалення нормативно-правова база з питань розвитку співробітництва підприємств усіх форм власності та господарювання із закладами культури та мистецтв, зміни форм їх оподаткування.

Спроба загального аналізу моделей сучасних музичних проєктів дає змогу виявити перспективи розвитку таких акцій з їх подальшим коригуванням. Зважаючи на це, коротко розглянемо загальні принципи формування програм українських фестивалів, спрямованих на популяризацію композиторської творчості.

Так, найбільшою концептуальністю вирізняються програми, складені за принципом представлення музики конкретного музичного напрямку чи стилю, або конкретного періоду, порівняльні програми, які поєднують один естетичний напрям в різних національних школах (наприклад американський та український «міні-малізм»), що виокремлює національні особливості цього напрямку, програми, сформовані за тематичним принципом: вибір тематики може бути найрізноманітніший — з орієнтацією на духовну чи світську музику, створення творчого портрета окремого композитора (часто з контекстом його сучасників) тощо.

Останніми роками фестивалі намагаються оптимізувати свій формат, тобто збільшити кількість концептуальних програм та зменшити обсяг музичного матеріалу тощо. У ситуації пошуку нового теоретичного розв'язання перебувають фестивалі, які постійно збільшують частку класики у своїх концептуальних програмах, що є регресом стосовно втілення початкової ідеї, однак може таїти в собі зерно майбутнього розвитку (*табл. 1*).

Окрім композиторських фестивалів та акцій, функціонують також фестивалі інших спрямувань, тобто присвячені виконавському мистецтву, конкретному жанру тощо.

У виконавських фестивалях класична чи сучасна музика не є пріоритетом, адже концептуальний акцент проставлений над популяризацією виконавської майстерності тих чи інших виконавців, музично-виконавських колективів, хоча на майданчиках цих акцій можуть відбуватися виступи з широкою репертуарною палітрою і прем'єри композиторських творів сучасної музики. Концептуально програми можуть бути сформовані

Таблиця 1

**Міжнародні та всеукраїнські фестивалі
класичної та сучасної музики**

Назва заходу	Періодич- ність	Місце проведення
Міжнародний музичний фестиваль «Музичні прем'єри сезону»	Щорічно	Київ
Міжнародний фестиваль сучас- ного мистецтва «Два дні і дві ночі нової музики»	Щорічно	Одеса
Міжнародний музичний фестиваль «Київ Музик Фест»	Щорічно	Київ
Міжнародний музичний фестиваль «Контрасти»	Щорічно	Львів
Міжнародний форум «Музика молодих»	Раз на 2 роки	Київ
Міжнародний молодіжний фестиваль сучасної музики “Music Marine Fest”	Щорічно	Одеса
Міжнародний фестиваль сучасного мистецтва «Гогольфест»	Щорічно	Київ
Міжнародний фестиваль «Сіверські музичні вечори»	Щорічно	Чернігів
Фестиваль сучасної музики «Оksamитна куртина II»	Щорічно	Львів
Міжнародний форум молоді музики «Барви музики ХХІ століття»	Щорічно	Вінниця
Міжнародний фестиваль національних культур «Шелковий путь»	Щорічно	Судак

Назва заходу	Періодичність	Місце проведення
Міжнародний фестиваль хорової музики «Передзвін»	Раз на 2 роки	Івано-Франківськ
Міжнародний фестиваль-конкурс української та польської музики ім. Ф. Шопена	Щорічно	Дніпропетровськ
Фестиваль «Музична трибуна київської молоді»	Щорічно	Київ
Міжнародний мистецький проект «Рівне-Академія»	Щорічно	Рівне
Всеукраїнський мистецький проект «Хорові асамблеї М. Леонтовича»	Щорічно	Вінниця
Всеукраїнський фестиваль традиційної української музики	Щорічно	Луцьк
Всеукраїнський фестиваль української духовної музики «Співи Манявського Скиту»	Раз на 2 роки	Івано-Франківськ

з орієнтацією на певний вид виконавства чи виконавський склад — оркестр, камерний ансамбль (дует, квартет) чи сольний виконавець. Саме за таким принципом формують свої репертуари колективи та окремі виконавці. Запрошені оргкомітетом фестивалю, вони самі створюють сольну програму, узгоджуючи її з організатором та дістаючи від нього окремі побажання — репертуарні пропозиції фестивалю (табл. 2).

На відміну від фестивалів, художні особливості музично-виконавського конкурсу визначаються перш за все характером та змістом їх програм. Діапазон конкурсів досить широкий: від змагань, де виконується музика одного композитора, до змагань з широким різноманітним репертуаром, націлених повною мірою на виявлення творчих можливостей артистів. Існують також конкурси, які складають свої програми за тематичними ознаками:

Таблиця 2

**Міжнародні та всеукраїнські фестивалі
виконавського мистецтва**

Назва заходу	Періодичність	Місце проведення
Хоровий фестиваль «Золотоверхий Київ»	Щорічно	Київ
Міжнародний музичний фестиваль «Харківські асамблеї»	Щорічно	Харків
Міжнародний фестиваль музичного мистецтва «Віртуози»	Щорічно	Львів
Міжнародний музичний фестиваль «Нове виконавство»	щорічно	Рівне
Міжнародний фестиваль «Київські літні музичні вечори»	Щорічно	Київ
«Барви музики ХХ сторіччя. Авангард, класика, джаз»	Щорічно	Вінниця
Міжнародний фестиваль класичної музики «Сіверські музичні вечори»	Щорічно	Чернігів
Міжнародний фестиваль хорової музики ім. Ф.І. Шаляпіна	Щорічно	Ялта
Міжнародний фестиваль фортепіанного мистецтва «Піано-форум»	Щорічно	Донецьк
Міжнародний фестиваль органної музики	Щорічно	Рівне
Міжнародний фестиваль диригентського виконавства ім. М. Колесси	Щорічно	Львів

Назва заходу	Періодичність	Місце проведення
Міжнародний фестиваль фортепіанних дуєтів «Одеські діалоги»	Щорічно	Одеса
Міжнародний фестиваль мистецтв «Віртуози планети»	Щорічно	Київ
Міжнародний фестиваль духовного співу	Щорічно	Запоріжжя
Міжнародний фестиваль хорових та вокальних колективів «Пісні над Булганаком»	Щорічно	с. Пожарське
Всеукраїнський фестиваль кобзарського мистецтва «Струни вічності» ім. В. Перепелюка	Щорічно	с. Вороновиця
Всеукраїнський фестиваль духової музики «Сурми Конституції»	Щорічно	Суми
Всеукраїнський хоровий фестиваль «На хвилях Стрия»	Раз на 2 роки	Стрий
Всеукраїнський фестиваль-конкурс українського солоспіву імені В. Заремби	Раз на 2 роки	Хмельницький
Всеукраїнський музичний фестиваль «Стравінський та Україна»	Щорічно	Луцьк, Рівне, Київ

старовинна музика, сучасна музика тощо. Це стосується і конкурсних дисциплін: змагання, присвячені одній спеціальності, та змагання, де виступають одночасно або по чергово представники багатьох спеціальностей. Музичні конкурси є важливим засобом вияву та заохочення талановитих музикантів, значним фактором культурного життя (табл. 3).

Таблиця 3

**Міжнародні та всеукраїнські
музично-виконавські конкурси**

Юридична назва заходу	Періодичність	Місце проведення
Міжнародний конкурс молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця	Щорічно	Київ
Міжнародний конкурс юних піаністів В. Крайнева	Раз на 2 роки	Харків
Міжнародний конкурс молодих піаністів «Горовиць — Дебют»	Щорічно	Київ
Міжнародний конкурс піаністів пам'яті Еміля Гілельса	Раз на 2 роки	Одеса
Міжнародний юнацький конкурс піаністів Володимира Віардо	Щорічно	Запоріжжя
Міжнародний конкурс юних піаністів Анатолія Затіна	Раз на 2 роки	Ужгород
Міжнародний конкурс юних піаністів ім. В. Барвінського	Раз на 4 роки	Дрогобич
Міжнародний конкурс молодих піаністів Алемдара Караманова	Раз на 2 роки	Сімферополь
Міжнародний конкурс молодих піаністів на батьківщині Сергія Прокоф'єва	Раз на 2 роки	Донецьк
Міжнародний конкурс молодих піаністів ім. Ф. Шопена	Раз на 2 роки	Дніпропетровськ
Міжнародний конкурс скрипалів ім. Давида Ойстраха	Раз на 2 роки	Одеса
Міжнародний конкурс молодих трубачів ім. Мирона Старовецького	Щорічно	Тернопіль

Юридична назва заходу	Періодичність	Місце проведення
Міжнародний конкурс диригентів ім. Стефана Турчака	Раз на 4 роки	Київ
Міжнародний конкурс диригентів «Вахтанг Жорданія — третє тисячоліття»	Щорічно	Харків
Всеукраїнський конкурс хорових диригентів ім. Д.С. Бортнянського	Щорічно	Суми
Всеукраїнський конкурс хорового мистецтва ім. Лесі Українки	Раз на 3 роки	Луцьк
Міжнародний конкурс вокалістів ім. Б. Гмірі	Щорічно	Київ
Міжнародний конкурс молодих вокалістів імені А. Солов'яненка «Солов'їний ярмарок»	Щорічно	Донецьк
Всеукраїнський конкурс солістів-вокалістів та малих вокальних форм ім. О. Петрусенко	Щорічно	Херсон
Міжнародний конкурс баяністів, акордеоністів «Акорди Львова»	Щорічно	Львів
Міжнародний конкурс-фестиваль баянно-акордеонної музики «Ассо Holiday»	Щорічно	Київ
Міжнародний дитячий та юнацький фестиваль-конкурс духовної творчості «Духовні джерела»	Щорічно	Київ
Дитячий конкурс академічного співу «Поліська рапсодія»	Раз на 2 роки	Шостка
Міжнародний музичний конкурс «Синій птах»	Щорічно	Сімферополь, Ялта

Згадані фестивалі та конкурси (і це далеко не всі) свідчать про те, що кінець ХХ — початок ХХІ століття позначені активним розвитком фестивального та конкурсного руху. Перерахувати всі діючі на сьогодні фестивалі та конкурси — досить складне завдання, адже багато з них проходять в межах певного регіону чи музичного навчального закладу.

Отже, музичні фестивалі та конкурси мають дещо різне функціональне призначення, однак, мистецька ціль у них спільна: сприяти розвитку музичного мистецтва в Україні. Така спрямованість проявляється за двома напрямками: у контексті соціокультурного розвитку та розвитку професійного музично-виконавського мистецтва.

Мистецький проект сучасного соціокультурного простору передбачає нову організаційно-методичну політику, яка відповідає завданням соціокультурного проектування, а саме: популяризації та тиражуванню найкращих мистецьких ідей і технологій; розвитку соціокультурних комунікацій та сприянню доступові до культурних цінностей усіх соціокультурних груп населення; поглибленню знань з різних галузей з метою розв'язання проблемних соціокультурних ситуацій, у яких знаходиться людина; створенню умов для якісної організації концертного життя країни.

ДЖЕРЕЛА

1. Дегтярев А. Конкурс памяти Горовица — интрига сохраняется... / А. Дегтярев // Киевский телеграфъ. — 2003. — 31 марта — 6 апреля. — С. 24–26.
2. Дридзе Т.М. Основы социокультурного проектирования / Т.М. Дридзе, Э.А. Орлова. — М., 1995. — 325 с.
3. Соціальна філософія. Короткий енциклопедичний словник / В.П. Андрущенко, В.Т. Антоненко, Г.П. Балабанов та ін. ; Українська академія політичних наук. — К., 1997. — С. 43–50.
4. Зінська Т.В. Музично-виконавське мистецтво в соціокультурному просторі України кінця ХХ — початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Т.В. Зінська — К., 2011. — 16 с.

5. Міжнародний конкурс молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця (1995–2005 рр.) : дайджест. — К. : Міжнародний благодійний фонд конкурсу Володимира Горовиця, 2004. — 168 с.
6. IX Міжнародний конкурс молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.horowitzv.org/eng-home.html>

В статье рассматриваются особенности функционирования и развития музыкального конкурсно-фестивального движения в контексте его социокультурного влияния в условиях развития Украины времен независимости. Названные акции в сфере академического музыкального искусства рассматриваются с позиций социокультурного проектирования и художественной актуальности в современных условиях.

Ключевые слова: *музыкально-исполнительское искусство, творческий проект, музыкальный конкурс, музыкальный фестиваль, социокультурное проектирование.*

The article discusses peculiarities of functioning and development of the music competition and festival movement in the context of its social and cultural impact in terms of development of Ukraine since its independence. Its focus is to on identify the impact of contradictions in music competitions and festivals on the artistic actualization of an artist.

Key words: *music and performing arts, art project, music competition, music festival, socio-cultural design.*